Roope Uusitalo
Helsingin yliopisto

Lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle 8.10.2026

Asia: HE 175/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Finanssipolitiikan linja on viimeisten 15 vuoden aikana ollut tasapainoilua lyhyen aikavälin suhdannepolitiikan ja pitkän aikavälin sopeuttamispaineiden välillä. Suhdannepoliittisista syistä olisi ajoittain hyödyllistä harjoittaa elvyttävää talouspolitiikkaa, kun pitkän aikavälin velkaantumiskehitys useimmiten vaatisi kireämpää finanssipolitiikkaa.

Tällaista ristiriitaa ei vuoden 2027 budjettiin liittyen enää ole. Suomen julkinen talous velkaantuu nopeasti ja pääosin kansallisten tarpeiden, mutta myös EU:n finanssipolitiikkaa koskevien vaatimusten vuoksi, velkaantumiskehitystä pitäisi hillitä leikkaamalla menoja tai kiristämällä verotusta - ja todennäköisesti molemmilla tavoilla.

Myös suhdannemielessä vuosi 2027 näyttäisi olevan otollinen aika julkisen talouden tasapainotukseen. Valtiovarainministeriön viimeisimmän ennusteen mukaan BKT:n kasvuvauhti on sekä tänä että ensi vuonna selvästi vauhdikkaampaa kuin keskimäärin viime vuosina. Taloudessa toki on vapaita resursseja: esimerkiksi työttömyysaste on erittäin korkea ja kotimainen inflaatiokehitys maltillista, eikä talouskasvun hillitsemiseen siksi ole varsinaista tarvetta. Kuitenkin väistämättömästi edessä olevan julkisen talouden sopeuttamisen kannalta vuoden 2027 budjetti olisi poikkeuksellisen otollinen ajankohta.

Julkisyhteisöjen - eli valtion, kuntien, hyvinvointialueitten ja sosiaaliturvarahastojen – yhteenlaskettu alijäämä kuitenkin kasvaa vuonna 2027. Tänä vuonna julkista alijäämää ovat kasvattaneet erityisesti puolustusmenojen kasvu. Lähivuosina menojen kasvupainetta kasvattavat edelleen puolustusmenot sekä kohonneen korkotason ja velan kasvun vuoksi kasvavat korkomenot.

Vuonna 2027 julkisen talouden tilannetta heikentävät veronkevennykset – erityisesti vuoden 2027 alussa voimaan tuleva yhteisöveron alennus, joka valtiovarainministeriön uuden - lakiesityksen yhteydessä esittämän - arvion mukaan pienentää verotuloja selvästi ministeriön alennuksesta päätettäessä - kehysriihessä keväällä 2025 - esittämää arviota enemmän.

Myös julkiseen talouteen kuuluvien sosiaaliturvarahastojen ylijäämä pienenee ensi vuonna. Tämä johtuu sekä Valtion eläkerahastosta yhteisöveroalennuksen vuoksi alentuvien verotulojen kattamiseksi tehtävästä ylimääräisestä siirrosta että työttömyysvakuutusmaksujen laskusta. Työttömyysvakuutusmaksun lasku taas johtuu työllisyysrahaston suhdannepuskurin täyttymisestä. Ylipäätään työllisyysrahasto on viime vuosina onnistunut huonosti

työttömyysvakuutusmaksujen vakauttamisessa. Työllisyysrahaston päätöksentekojärjestelmä ja rahaston suhdannepuskurin rooli vaatisikin jonkinlaista uudelleenmiettimistä.

Paraneva suhdannetilanne kasvattaa verokertymiä ja pienentää osittain julkisen talouden alijäämää. Talouskasvu ei kuitenkaan riitä korjaamaan julkisen talouden tilannetta vaan valtiovarainministeriön ennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä on yli 4 prosenttia suhteessa BKT:een ennusteperiodin loppuun, vuoteen 2030 asti.

Myös suhdannevaihtelun vaikutuksista puhdistettu rakenteellinen alijäämä heikkenee vuonna 2027 – valtiovarainministeriön taloudellisessa katsauksessa esitetyn arvion mukaan 3,1 prosentista suhteessa BKT:een vuonna 2026, 3,9 prosenttiin suhteessa BKT:een vuonna 2027.

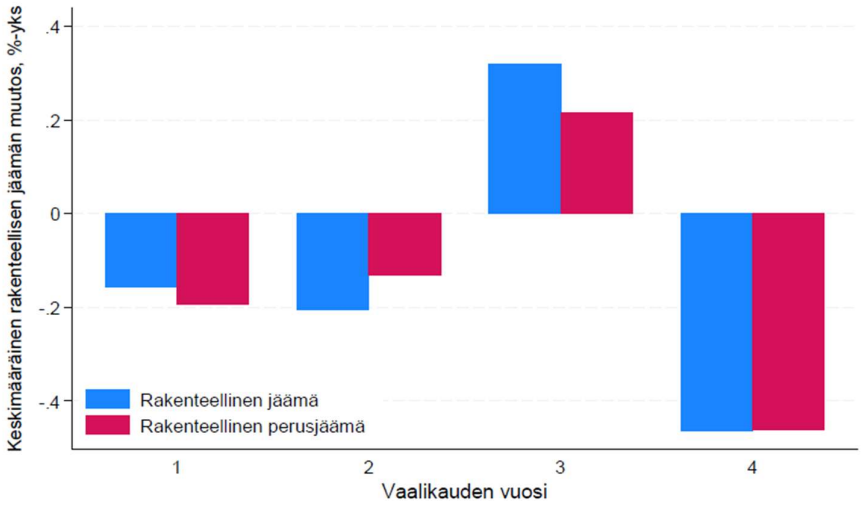
Suhdannekorjatun rakenteellisen jäämän (tai rakenteellisen perusjäämän, josta myös korkomenojen muutosten vaikutus on poistettu) muutoksia pidetään usein finanssipolitiikan kireyden mittarina. Kun rakenteellisen jäämän muutos on positiivinen, finanssipolitiikka kiristyy ja kun jäämän muutos on negatiivinen (eli alijäämä kasvaa) finanssipolitiikka on elvyttävää.

Valtiovarainministeriö julkaisi laajemman katsauksen julkisen talouden tilanteeseen kevään 2026 ennusteen yhteydessä. Silloisten laskelmien mukaan hallituksen säästöpäätökset vahvistavat julkista taloutta hallituskauden aikana kumulatiivisesti vajaat 3,5 miljardilla eurolla. Sopeuttamistoimet alkoivat vaikuttaa asteittain vuodesta 2024 lähtien ja vuonna 2024 tehdyt lisätoimet pääosin vuonna 2025. Vuosina 2026 ja 2027 julkisen talouden tasapainoa kuitenkin heikentävät vuonna 2026 voimaan astuneet ansiotuloverotuksen kevennykset ja vuonna 2027 voimaan tuleva yhteisöveron alennus. Rakenteellisen alijäämän muutoksella mitattuna finanssipolitiikka oli valtiovarainministeriön arvion mukaan kiristävää vuoteen 2025 asti mutta muuttui vuonna 2026 elvyttäväksi ja pysyy elvyttävänä vaalikauden loppuun saakka. Osin tähän tosin vaikuttaa korkomenojen kasvu, joka ei varsinaisesti liity hallituksen päätöksiin, sekä hävittäjähankinnan kustannusten ajoitus, mikä ei ole taloutta elvyttävä kotimaista kysyntää lisäävä toimenpide, koska valtaosa hankinnasta kasvattaa tuontia.

On vaikea arvioida, missä määrin lähestyvät eduskuntavaalit ovat vaikuttaneet hallituksen finanssipoliittiseen linjaan ja sen kääntymiseen kiristävästä säästölinjasta suhteellisen neutraaliin tai lievästi elvyttävään suuntaan. Historiallisesti Suomessa ns. poliittiset suhdannevaihtelut eivät ole olleet kovin voimakkaita. Teemaa koskevat tutkimukset ovat kuitenkin suhteellisen vanhoja, joten laskin alla olevaan kuvaan keskimääräisen rakenteellisen alijäämän muutoksen vaalikausivuosittain.

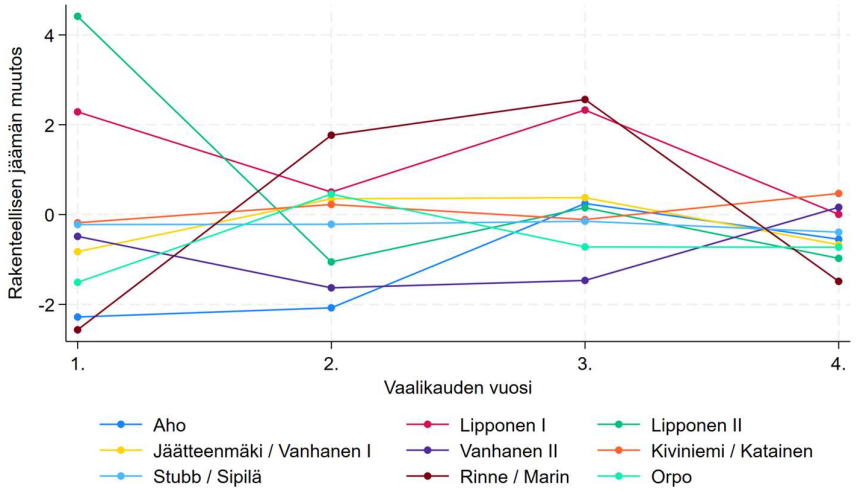
Tämän laskelman mukaan hallituskauden viimeinen budjetti on 1990-luvun alusta alkavalla ajanjaksolla ollut keskimäärin elvyttävämpi kuin vaalikauden muut budjetit ja rakenteellinen alijäämä kasvanut vaalikauden viimeisessä budjetissa keskimäärin n. 0,5 prosenttia suhteessa BKT:een. Sen sijaan vaalikauden ensimmäiset budjetit ovat olleet lähempänä tasapainoa ja vaalikausien kolmansien vuosien budjetit keskimäärin kiristäviä niin että rakenteellinen alijäämä on pienentynyt vaalikauden kolmantena vuonna keskimäärin 0,3 prosenttia suhteessa BKT:een.

Vastaava laskelma voidaan tehdä myös hallituskausittain, mutta tällaisessa vertailussa yksittäisten poikkeusvuosien vaikutus kasvaa. Toisaalta nykyisen hallituksen vaalikauden lopussa tapahtunut muutos elvyttävämpään suuntaan ei mitenkään erityisellä tavalla poikkea viimeisten 30 vuoden aikaisesta historiasta.

Kuvio: Rakenteellisen jäämän ja rakenteellisen perusjäämän keskimääräinen muutos vaalikausittain vuosina 1992 – 2027.

Kuviossa vaalikauden ensimmäinen vuosi on vaalivuotta seuraava vuosi, jota koskee uuden hallituksen ensimmäisen budjetti ja neljäs vuosi seuraavien eduskuntavaalien vuosi - eli esimerkiksi Petteri Orpon hallituksen kohdalla vuosi 2027, jota koskee nykyisen hallituksen viimeinen budjetti.
Lähde: Omat laskelmat valtiovarainministeriön rakenteellista alijäämää koskevien aikasarjojen perusteella. Käytössä oli rakenteellista jäämää koskeva aikasarja vuodesta 1990 ja rakenteellista perusjäämää koskeva sarja vuodesta 1997 vuoteen 2027 (ennuste) asti

Kuvio: Rakenteellisen jäämän muutos hallituskausittain

Huom. Rakenteellista jäämää laskettaessa puhdistetaan suhdanteiden vaikutus, mutta poikkeuksellisten tapahtumien kuten optioiden kasvattamien verotulojen (2000), koronaepidemian kustannusten (2020) tai inflaatiopiikin (2022) tai hävittäjähankintojen maksuaikataulun muutosten (2025-26) vaikutus ei suhdannekorjauksella kokonaan poistu, joten hallituskausittaisiin lukuihin liittyy huomattavasti ”satunnaisia” muutoksia.

Nettomenojen kehitys

Julkisen talouden alijäämiä rajoittaa lähivuosina lähinnä EU:n finanssipoliittisista säännöistä johdettu nettomenoura. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan nettomenojen kasvu on 4,1 prosenttia tänä vuonna, 3,4 prosenttia vuonna 2027 ja 3,3 prosenttia vuonna 2028. Ennusteen mukaan nettomenojen kasvu ylittää selvästi Euroopan Neuvoston Suomelle osana liiallisen alijäämän menettelyä antaman suosituksen, jonka mukaan Suomen tulee varmistaa, että nettomenojen vuotuinen kasvu ei ylitä 1,3 prosenttia v. 2026, 1,5 prosenttia v. 2027 ja 1,8 prosenttia v. 2028, jolloin alijäämän tulisi myös jälleen alittaa 3 prosentin viitearvo.

Nykyarvioiden mukaan Suomi kuitenkin rikkoo vuonna 2026 ja 2027 nettomenouraa koskevia sääntöjä korkeintaan vähän, koska aikaisempien vuosien nettomenouran alittamista voidaan käyttää kompensoimaan nettomenojen kumulatiivista kasvua ja puolustusmenojen kasvua koskee erityinen poikkeuslauseke. Sen sijaan vuonna 2028 nettomenouran saavuttamiseen tarvitaan merkittävästi suurempia sopeuttamistoimia.

Nettomenouraa koskevia laskemia todennäköisesti tarkennetaan parlamentaarisen ”velkajarrutyöryhmän” tarpeisiin, mutta viime kevään arvioiden perusteella tulevan hallituksen vuoden 2028 budjetissa vaadittaisiin vajaan 3 miljardin sopeuttamista, jotta Suomi noudattaisi Neuvoston asettamaa nettomenouraa. On lisäksi syytä huomata että i) sopeuttamiseksi ei voi laskea esimerkiksi odotettuja työllisyyden kohenemisesta koituvia säästöjä vaan ainoastaan suorat veronkorotukset tai menoleikkaukset, että ii) kyse on nettomääräisestä sopeuttamisesta eli mahdolliset uudet menonlisäykset tai veronkevennykset pitää myös rahoittaa ja että iii) menolisäysten rahoitustapa ei vaikuta sopeutustarpeeseen mikä rajoittaa mahdollisuuksia rahoittaa esimerkiksi nettomenoiksi laskettavia investointeja valtion omaisuuden myynneillä.

EU:n finanssipoliittisiin sääntöihin liittyen on vielä syytä lisätä, että lähtökohtaisesti nettomenouran avulla tarkoitus on laskea alijäämä alle EU perussopimuksen 3 prosentin alijäämäkriteerin. Puolustusmenopoikkeusten ansiosta nettomenouraa koskevat vaatimukset ovat kuitenkin tilapäisesti lievempiä. Samalla tämä kuitenkin tarkoittaa, että puolustusmenopoikkeuksia täysimääräisesti hyödyntävän nettomenouran seuraaminen ei vielä pienennä alijäämiä alle 3 prosentin rajan eikä siis todennäköisesti riitä lopettamaan liiallisen alijäämän menettelyä.

Yhteenvetona voi todeta, että Suomen julkisen talouden tilanteen korjaaminen tulee olemaan seuraavan hallituksen suurin haaste. Lähivuosien haastetta olisi helpottanut, jos myös vuoden 2027 budjetti olisi ollut nyt esitettyä kireämpi esimerkiksi siten että tulevalle 4 vuoden hallituskaudelle arvioitu sopeutustarve olisi jaettu 5 vuodelle ja ensimmäiset tähän liittyvät säästöpäätökset tai veronkorotukset olisivat jo nyt käsiteltävänä olevassa budjettiesityksessä. Tämä varmistaisi samalla, että Suomi noudattaisi neuvoston vahvistamaa nettomenouraa myös vuonna 2027. Positiivista on silti, että eduskuntapuolueet ovat yhteisesti sitoutuneet julkista sektoria koskevien ongelmien ratkaisemiseen. Tämä sitoutuminen toivottavasti auttaa myös haasteiden ratkaisemisessa.